

בו, ואין צריך לומר שלא יצא החוצה אם לא יהיו עשרה מבלעדו ועליו אני קורא הפסוק ועוזבי ה' יכלו כו' כמשארז"ל על כל דבר שבקדושה — כי אין קדושה כקדושת התורה, דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד. וכל הפורש מן הציבור כו'. ושומע לי ישכון בטח ובימיו ובימינו תושע יהודה וירושלים תשכון לבטח. אמן כן יהי רצון.
(מתוך אגרת הקודש לגרש"ז מלאדי כג)

פרק שמיני

דבש — כדי ליתן על הכתית' — היינו פצע שיש על גבו של הגמל, מחיכוך המשא. ועל שם כך נקראת חטוטרת הגמל 'דבשת' — שרגילים למשוה שם דבש. (פסקי הרי"ד)

דף עז

ציונים טעמים וסיכומים

'אמר אביי: שתי תשובות בדבר...' — כמה פירושים נאמרו בדעת אביי; — יש אומרים שלדעתו אין צריך רביעית יין לכוס של ברכה, אלא די ברובע רביעית יין חי, עם מזיגה מועטת, (או אף ללא מזיגה כלל, כדקתני בברייתא (בפסחים קח:)) 'אחד חי ואחד מווג'. ולענין שיעור חיוב הוצאה אינו חולק על רבא, ששיעורו רובע רביעית יין חי. (כן הוא הפירוש הראשון בתוס'. וגם מרש"י (בד"ה ועוד) משמע שלענין הוצאה אין אביי חולק על רבא. ואולם יין שאינו ראוי למזיגה, משמע מדברי רש"י (ד"ה בכזית) שצריך רביעית שלימה, והטעם נראה, לפי שחשיבותו פחותה מין הראוי לימוג, הלכך דינו כשאר משקים. אך יש להסתפק ביון נחל שאינו ראוי לימוג, שמא שיעורו לאביי בפחות מרביעית, הואיל והוא חשוב משאר משקים, שראוי ליתנו לכוס של ברכה, שלא כיון קרוש. ועריטב"א).

ויש מפרשים שלאביי שיעור כוס של ברכה הוא רביעית יין חי. והוא גם שיעור חיוב הוצאה. [וכן היא דעת רב יוסף בסמוך]. (ר"י בתוס').

ויש אומרים שאביי אינו חולק על כך ששיעור כוס של ברכה הוא רביעית יין מווג, שהלכה רווחת היא בישראל, אלא סובר ששיעור מזיגה הוא ביחס של שליש ושני שליש, ולכן צריך יין חי בשיעור שליש של רביעית, הן לענין כוס של ברכה הן לענין חיוב הוצאה. [ומה שתמה אביי 'מים בכד ומצטרפין?!' תמיהתו לא היתה אלא כלפי מזיגה מרובה שאמר רבא, שאינה מידת כל אדם, אבל מזיגה מנימלית, שהיא הכרחית לשתיית היין, מודה אביי שהמים מצטרפים, כי כל העומד לימוג כמזוג דמי]. (כן צדד הרמב"ן בסוף. וכן נקט הריטב"א לעיקר. וקרוב לזה כתב רא"מ הורביץ, ששיעור חיוב הוצאה לאביי הוא בשליש של רביעית, ולענין כוס של ברכה לעולם צריך רביעית, אם מווג ואם חי). או אפשר ששיעור חיוב הוצאה לאביי הוא מעט פחות מרביעית, דהיינו מלוא לוגמיו או מעט יותר — שיעור שאדם עשוי ליתן בכוס של ברכה. (כן כתב הרמב"ן בפירושו הראשון. [וכן כתב השפת-אמת]. ומה שאמר אביי לרב יוסף ביון קרוש שכזית צריך רביעית — לדבריו דרב יוסף אמר, אבל הוא עצמו סובר אף בפחות מכן חייב, ולשיטתו כזית קרוש הוא פחות מרביעית בשאינו קרוש).

ויש מי שכתב שאביי אינו חולק על שיעור כוס של ברכה ולא על שיעור הוצאה, אלא רק על ההוכחה שהוכיח רבא מן המשנה כרב נחמן, וסובר אביי שגם מציגה מועטת נחשבת מציגה. (עפ"י פני יהושע. וע"ע בשפת אמת).

דם נבלה' — נתבאר במנחות קג-קד.

(ע"ב) 'אימת מפגיע על ארי' — ע' בהרחבה במובא ב'מגדים חדשים' כאן.

'מאי טעמא עיזי מסגן ברישא והדר אימרי...' — ע' מהרש"א שמפרש כל הענין בדרך משל ומליצה על הנהגת ה' עם ישראל במהלך הגלויות. והעזים הצועדות בראש — יש מפרשים שהוא משל על היצר הרע וכחו של עשיו המכונה 'שעיר' (ע' קדושת לוי — ראש השנה; מחשבות חרוץ עמ' 154). ויש מרמזים על עזי פנים שבדור, המתגאים על הצבור, והם צועדים בראש בעת החושך הגלות. (עפ"י נועם אלימלך — וישלח; אמרי פנחס — לקוטי הש"ס). (ע"ע קדושת לוי — ואתחנן; לקוטים).

'כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא' —

'כשהקב"ה רוצה להטיב לאדם ורוצה רק שיתפלל האדם על הדבר, אז מזמין לפניו צער או פחד מעין דבר זה, וכדרך שאמרו ז"ל (יבמות סד). מפני מה אמהות עקרות היו, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתם של צדיקים, או רואה אחר מעונה באותו דבר ומבקש רחמים עליו כדי שיהיה הוא נענה... כי כל דבר שהש"י רוצה להביא לעולם או לאדם, הוא מתפשט לכמה גוונים ויש בו ההיפך גם כן ח"ו... ולכך כשמתעוררת מדה זו לטובה מתעורר גם כן ההיפך חס ושלום ומרגיש פחד ומתפלל ובא הטוב, אבל לעולם הוא בא הדבר שמתפחד רק שבא ההיפך דהיינו כל מיני טובה שבדבר זה...

וכל מדה טובה וענין טוב, תחילת הכניסה בו הוא בצער, כטעם כל התחלות קשות... וכדרך שאמרו בפרק קמא דברכות (ה). שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן על ידי יסורין, תורה ארץ ישראל והעולם הבא, וכברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא — לפי שהעולם הזה רובו רע כידוע, ולכך כל דבר שמתעורר בו רואה הוא מקודם כח הרע שבו ומצטער ועל ידי הצער ממתיקו ומיד סופו שלווה, וכענין תלתא דפורענותא ושב דנחמתא שתקנו רז"ל...'. (מתוך צדקת הצדיק קע. ועע"ש, ובסימנים ד, קעד. ויסוד הדברים מתורת רבו רמ"י מאיזביצא — ע' מי השלוח ח"א לקוטי הש"ס).

'דשא — דרך שם. דרגא — דרך גג...' — לפי שתרגום ארמית קרוב ללשון הקודש, לכך מפרשים מלים ארמיות מסוימות שנגזרו מלשון הקודש בקיצור לשון. (מהרש"א)